

משרד החנוך והתדבוח - המחלקה לתרבות חורנית
ג ל י ו נ ו ת ל ע י ו ן ב פ ר ש ת ה ש ב ו ע
ערוכים בידי נחמה ליבוביץ
שנת התשע-עשרה

תדומה(תש"ך)

כ"ה

א. ט' אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו.
רש"י ד"ה אשר אני מראה אותך: כאן את תבנית המשכן. המקרא הזה מחובר למקרא של מעלה
הימנו "ועשו לי מקדש" - ככל אשר אני מראה אותך.

רשב"ם ד"ה ככל אשר אני מראה אותך: ככל הדמויות של כלים ושל בנינים הראה לו ממש הקדוש
ב"ה למשה, כמו שמצינו ביחזקאל בבנין שהראהו בבבל במראות אלוהים, וגם בדבור הראה לו
ופרש לו כמו שכתב. וכן מוכיח לפנינו (כ"ה מ') "ככל אשר אהה מראה בהר"; אם בדבור בלבד,
היה אומר "אשר אהה מראה" למה הוצרך לומר "בהר"?

ראב"ע ד"ה מראה אותך: במראה העין, כי מראות יחזקאל היו בחלוס נבואה. והוסיף ה"א הדעת
ואמר "המשכן" אחר שהזכיר "מקדש".

ר' אברהם בן הרמב"ם ד"ה אשר אני מראה אותך: ואולי יאמר האומר: למה לא אמר הכתוב (ל"ט
מ"ג) "והנה עשו אותה כאשר הראה ה' את משה" (במקום מה שנא' "אשר צוה ה' את משה")?
נאמר בזה שני טעמים: אחד משניהם קרוב והשני דק; והקרוב בשניהם שהחכמים ז"ל לא הגיע
אליהם אלא צווי. והשני שראיית משה את תבנית המשכן אינה ראית חומרים גשמיים אלא ראית
צורה, כעין דמיון, ובכך היא ראיה כעין אמירה, ובכך העזתי ונגשתי.
ולראיה כזו כבר הודרך דוד במראה הנבואה לראית המקדש ופרטיו לפני בנינו וכן אמר הכתוב
(דברי-הימים א' כ"ח י"א) "ויחן דוד לשלמה בנו את תבנית האולם ואת בחיו...". ואמר בסוף
(שם י"ט) "הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל, כל מלאכות התבנית".

ר' יוסף בכור שור ד"ה ככל אשר אני מראה אותך: יש לפרש שהראהו ממש את התבנית, ויש לפרש
שקורא "מראה" מה שאומר לו מענין המשכן, ומראה לו איך יעשה אותו, וכן לשון בני אדם.

- 1) מהי השאלה (או השאלות) שרצו הפרשנים ליישב?
- 2) לשם מה מוסיף רש"י בפרושו מלת "כאן"?
- 3) מה ההבדל בין דעות הפרשנים השונים?
- 4) הסבר את המקומות המסומנים בקו (שים לב: מי הם "החכמים" בדברי בן-הרמב"ם ומה היא
"לשון בני אדם" בדברי בכור שור?)

המשך מעמוד ההפסטה שבע' 2
ג. ר' י"ב הבית הזה אשר אתה בונה

אם תלך בחוקותי ואם משפטי תעשה ושמת את כל מצותי ללכת בהם והקימותי
את דברי אתך...

אברבנאל: הבית הזה אשר אתה בונה אל החשוב שלמה שהוא יעמוד לעד ולעולמי עולמים ובעבור
זה תעשה הבנין כל כך קיים וחזק, כי הנה התמדתו חלוי בתנאים: אם תלך אתה והבאים
אחריו בחוקותי, אז אקים את דברי הטוב אשר דברתי לרוד, והוא שאשכון בתוך בני-ישראל
ולא אעזוב אותם, ומזה נמשך שאם לא יעשו כן יחרב הבית, ולא ישכון בו הכבוד האלוקי,
ובזה היה לו מההערה והרמז על מה שיהיה באחרית הימים.

באור ד"ה הבית הזה: שיעור המקרא הזה הוא: על דבר הבית הזה אשר אתה בונה אני אומר לך:
אם תלך בחוקותי...

מלבי"ם ד"ה הבית הזה אשר אתה בונה: הודיעו כי עיקר הבית אינו הבית עצמו, רק שהוא
הציר על שיתאחדו שם ישראל לעבוד את ה' שכם אחד, באופן שעל ידי זה ישרה שכינתו
בחוכם, וזה עיקר הבית אשר יבנו לו.

וזהו שאמר "הבית אשר אתה בונה אם תלך בחוקותי", ר"ל: ההליכה בחוקותי היא עיקר
הבית.

- 1) מה קשה בפסוקנו ואיך אפשר ליישב את הקשי לפי פשוטו?
- 2) האם קיים אותו קשי גם במלכים א' ט' ח' או קיים שם קשי אחר?
- 3) מה ההבדל בין שלשת היישובים שנחנו לעיל לקושי שבפסוק?

השאלות המסומנות X קשות והמסומנות XX קשות ביותר, יפתור כ"א לפי הבנתו.
שאלות וגם תשובות יש לשלוח לנחמה ליבוביץ, קריית משה, ירושלים.

(תרומה תש"ך)

ה פ ט ר ה
מלכים א' - ה' כ"ו - ל'

א. ה' י"ג ויעל המלך שלמה מס מכל ישראל ויהי המס שלשים אלף איש.

לפ' זה מקשה אברבנאל:

יש להעורר על המס שנזכר בכאן. שהעלה המלך שלמה מכל ישראל שלשים אלף כי הגרים היו עובדים במלאכה (ע' פ' ט' כ"ב, וכן ד"ה ב' ח' ט').

והנה קצת מישובי הפרשנים לקושיה זו:

רש"י ד"ה ויהי המס: עולה לשכר של שלושים אלף איש.

רד"ק ד"ה ויהי המס והנה מצאנו (ט' כ"ב) "ומבני ישראל לא נתן שלמה עבד", כי הגרים היו החוצבים והסבלים?

ואם תאמרו כי כסף העלה מס על שכר שלושים אלף, מה טעם לומר (כאן כ"ח) "חודש יהיו בלבנון ושנים חדשים בביתו"? אלא נאמר כי כריחת העצים בלבנון לא היתה עבודה קשה כמו חציבת האבנים בהר ונשאם בכתף. וכריחת העצים בלבנון לא היתה עבודה אלא אומנות לכרות אותם ומשם היו מביאים בעגלות עד הים. ועוד: כי הגרים לא היו אלא מאה וחמישים אלף ושלושת אלפים ושש מאות, והנה עשה השבעים אלף - סבלים ושמונים אלף - חוצבים, ושלושת אלפים ושש מאות - מנצחים, אם כן - השלושים אלף שהיו בלבנון בני ישראל היו. והיו שם עם עבדי חירם ואלה השלושים אלף היו מתחלפים מחדש לחודש, כי לא היו בלבנון מאלה שלושים אלף אלא עשרת אלפים בחודש, וכל עשרת אלפים היו בלבנון ארבעה חודשים בשנה ושמונה חודשים בביתו. הנה שלוש פעמים עשרת אלפים שלמה להם השנה בלבנון.

והמשל לך בראובן שמעון ולוי. כיצד? הלך ראובן בתשרי ושמעון ולוי היו בביתם; שמעון הלך במרחשוון וראובן ולוי היו בביתם; הלך לוי בכסלו וראובן ושמעון בביתם; הלך ראובן בטבת ושמעון ולוי בביתם; הלך שמעון בשבט וראובן ולוי בביתם; הלך לוי באדר וראובן ושמעון בביתם; וכן לששה חודשים האחרים.

אברבנאל: והנה המפרשים כתבו שהעלה המלך שלמה מס מכל ישראל ולא היה המס הזה כסף או זהב, אבל העם נתנו אנשים או הם התנדבו מעצמם לעזרת ה', וכל איש היה יושב בלבנון עם עבדי חירם לכרות ארזים חודש אחד ושנים חודשים בביתו... ולפי דעתי לא היו עם עבדי חירם עבדי שלמה... אבל ענין הכחוב כי שלמה הכין לזאת המלאכה פועלים הרבה ועצים רבים, מהם בלבנון אשר מארץ-ישראל, ולכרות העצים האלה העלה מס מכל ישראל ועל יער הלבנון הזה אמר "וישלחם לבנונה עשרת אלפים בחודש חליפות...".

באור: ד"ה ויהי המס: הנה נ' לקמן: כי מבני ישראל לא נתן שלמה עבד, ולזה אמר, כי זה היה לכרות עצים עם עבדי חירם, והיא אומנות ולא מלאכה, וזה מסכים למה שאמרנו, כי מגמת שלמה היתה שילמדו בני ישראל המלאכה הזאת, ולכן בחר לזה שלושים אלף מעמו, אך הקל את עולם, כי החליפו מדי חודש בחודשו את משמרתם.

(1) מה ראה רש"י להוציא כאן את הפסוק ממשמעו?

(2) היכן מצינו ראייה לכך, שהמס יכול להשתלם גם בעבודה ולא בכסף?

(3) מה רמז מצא אברבנאל בפסוקים לדעתו שהיו ישראל נשלחים לכרות עצים לא בלבנון אלא ביער הלבנון אשר על יד ירושלים?

(4) מה רמז מצא בעל הבאור בפסוקים לכך, שהיתה מגמת שלמה ללמד בני ישראל מלאכה כריחת הארזים?

ב. י"א ויהי דבר ה' אל שלמה

אברבנאל: והנראה אלי שלפי ששלמה נתעצם לעשות בנין הבית בקיום מופלא, אם מפאת האבנים שהיו אבנים יקרות, אבני גזית, לעז בצור יחצבון, ואם מפאת העצים שהיו עץ ארז, לא יכנס בו העפוש בשום זמן, וכל זה היה למען יעמדו הדברים ההם כימי השמים על הארץ, לכן קודם שייעשה הצפוי מעצ' ארזים ומהזהב בבית ובכרובים, באה לו הנבואה הזאת, וכאלו עשה ה' בו התראה.

מה הקסי או הקשיים שרצה ליישב?